

ШЫН

СЭКП Тыва обкомунун, Тыва АССР-ниң Дээди
Совединиң болгаш Министрлер Чөвүлелиниң органы

Парторганизацияларның амыдыралында чугула болуушкун

Чүртүгүд өскө бүгү черлеринде мпшак, бистик республи-
каның партия эге организацияларынның амыдыралында улу
чугула болуушкун — өтөт-соңгулааң хуралдар улу күш-
ажыкчы болгаш партияның көдүрүшкүнүн байдатымга
болуп өртүп турар. Партияның бригадалар, нех организацияла-
рымга болгаш чамдык колхоздарда, совхозтарда болгаш бу-
дүрүгелерде, туугуларда, школаларда, албал черлеринде
эге организацияларга болуулааң чыгып хуралдар коммуни-
стерниң бедик ишкериниң байдатымга өртүлөө. СЭКП-
ниң XXIV съездинин шийирлериниң ондур улу жүр-
үтканын партия кежигүннери халдыр билгенни, ону кү-
сидиринге боттарының харымсалгазын бедик-биле медереп
былп турары олар көргөсөн.

Өтөттар болгаш соңгулааң парторганизацияларның ба-
за тус-тус коммунистерниң ажил-чорудулааң чогур
үнедди кылып, партияның политиказын боттандыр тала-
зын-биле оларның моюн соңгааргы угуланыкынын тода-
ралып турар. Оон-биле кады парторганизация бүрүзүн да-
нычы арга-шынсаң бедидериниң, организация болгаш
кызылдангы ажилдын стилин болгаш арганын улам сайы-
раңгайжыдарының дугайында принципалдык чүгалаар
олаарга улу черин ээлеп турар.

Партияның XXIV съездинин соогуңде бир-ле дуга-
рында болуп өртпү турар амыг өтөт-соңгулааң хуралдар
коммунистерниң плекейилин бедик-биле, олар чорутту-
ган ажилдарга таны аналды кылып, партияның принци-
палдык шүгүчүлөдү улам калбартып, шийирлестини-
миз сорулааларга кичээтенин моюнсаңы-биле олаанын
турар. Чамдык чикестерин көрөли. Тес-Хемде «Чодураа»
колхозтун Хараат-Тей сүт-бараан фермазының коллек-
тивни алаа ажил-херекти экиндер дөш хой чүгүдү кы-
ган. Коллектив сүт бүдүрериниң чыл болгаш квартал ила-
ныч хуусаа бетинде күөсеткен, малдың баш санын бүрүн
камыгаан алган. Ынчалзажок парторганизация өтөт-соңгула-
дык хуралында коммунистер Севальбаа Араптап, Батсар
Чедей, Иван Балдан олар бар аргалары ферма иракта че-
дир ажилдайын турары, малчыларның ажилын механи-
касталаанын, малга чөм бедиктен бээр нех кыдынаанын,
кышкы үдө ишкериңиң чыгып сүт-биле сугарбайн турары
улу дүрүрөсүн-биле чүгалааң турар.

«Тээли» совхозтун Найрал салбырында, Каз-Хемин
«Ленинчи орук» колхозунда, «Кызыл тууду» эргелесте
болгаш өскө-да парторганизацияларга болуулааң хурал-
дарга коммунистерниң саалаары коллективтериниң муруну-
да турар сорулаалары шийирлестериниң аргаларыне бол-
гаш орутарыне улаанган. Ызынчаа «Тээли» совхозтун на-
йрал салбырында, «Кызыл-тууду» эргелесте парторгана-
зиялар ажил-херекти дөштин удурутуун халдыр, по-
литиктиң ажилды күөтүлдүрер, партияның болгаш күш-
ажыкчы салгыла-чүрүмү бижылар, даандыган ажил-
херек дөш коммунистерниң харымсалгазын бедидер дуга-
йыда шыгып партияны чүгалааң турар.

Ынчалзажок чамдык парторганизацияларга талааңдык бо-
чула ажил-херекке кошкы кичээтени салып турар факты-
лар база бар. Чизээ, Чонич амыдырал халдырымга ми-
нистерствотун парторганизацияны хуралына коммуни-
стер ээлеп келген, ол мпшак Кызылдың пасажирлар АТБ-
инде, педучилище парторганизациялар хурал эрттер
графикти үрөп, оюу сонгаараалды турган. Өтөт ишкер-
лерин бижип тургуларда, ону баш уруп, кичээтенин бе-
детесөө, алаа парторганизацияны, активни кичириттер-
бес, илчигаш ишкерге эркенгү болуп чоруктар база на-
ер турар. Кызылдың бирин, ийин АТБ-ге болгаш өскө-
лаа организацияларга болгаш өтөтүгү хуралдарга ишкер-
лерде ажил-херекти дугайында ханы аналды кыдынаанын,
чөгестер дугайында шүгүчүлөдү барык көрбөс.

Парторганизацияларның талааңдык администрацияны
ажыл-чорудулааң контролдар өртөп дугайында СЭКП
Уставының пөгелдерин партияның XXIV съездин ула-
нын калбартып, тодарткан болгаш. Ынчалзажок туугуларда,
будүрүгелерде, транспортта, харызаада, салды, коммунал
халдырымга черлеринде, колхозтарда, совхозтарда, а о мпшак
өордөгиде, эмгекте, школа болгаш културга-чыры-
мышкы алаң черлеринде ол эргесерин эдилеп турар
чамдык парторганизациялар бо айтырымга барык-ла кич-
ээтени салбаан болгаш хуралдарга оң дугайында чүгала-
лар конуг ховар бооп турар.

Амыг үдө дым хой партия эге организацияларын
өтөт-соңгулааң болуп өрткөдү, а ыккаарга мпшак хурал-
дар өрткөн организациялар база бар. Ынчалзажок СЭКП
райкомлары болгаш Кызыл хооронку, партоклар бо чу-
гула ажил-херекке үстүдө көргөсөн дег чөгестерин ка-
таптаан дөш дөштин хемчегерин алырга эркенгү чү-
гула. Кол чүдү болза, ол хуралдар парторганизация бүрү-
зүң коммунистер бүрүзүн амыдыралында эң чүгала
боуушкун болуп, олар идея политиктиң база организасты
бедик дөштинге өрткөн турарын чедип алыры болуп. Кол-
лективтиң, партия организастык ажилының бүгү тала-
лары оларга тодарткан анализтен, ниятиде будүрүгелерин
ажыкчы бедидериниң, кулаарларын дөш тымарымын
баа камналган чүрүм күөтүлдүрериниң, даандыган
ажыл-херек дөш коммунистерниң харымсалгазын, орга-
низацияны ишкени ажилының дугайында айтырылгарже
оша кичээтени салдыган турар ужуруту.

Бистик партияны социалтиң чарышты организациялар
сайыраңгайжыдарыне болгаш ажилчы чонпарың комму-
нист кичээлдегизин улам экиндерини парторгана-
зияларын кичээтенин доктаамал улаадырп турар. Манса
«Социалист чарышты организациялар улам экиндер
дугайында», «Ажылчы чонпарың ошониктиң өордөдө-
тени экиндер дугайында» СЭКП Топ Комитетиниң
чоокта чаа хулаан алган доктаады кампаар-даа аажок
улу жүрү-дулааң. Бо чугула документтерин ажил-чору-
дугага удурута болдурган, олар амыдыралга боттан-
дыр талазы-биле чорудар организация болгаш практик
хемчегерин дугайында коммунистер партияны сашып
салышканын бедидер чүгалааң.

Коммунистер өтөт-соңгулааң хуралдарга кабыл сава-
лааңды солтур, шүгүчүлөдү болгаш бот-шүгүчүлөдү
бүгү талааң калбартып бойлады тургулар. Оон соонда чаа
соңгулааң парторганизация азы секретары коммунистерин шүгүч-
чүлөдү саалаары практика кырында боттандыр тала-
зын-биле хемчегерин дораан ажилдал кыдырыңче кич-
ээтени салыр херек.

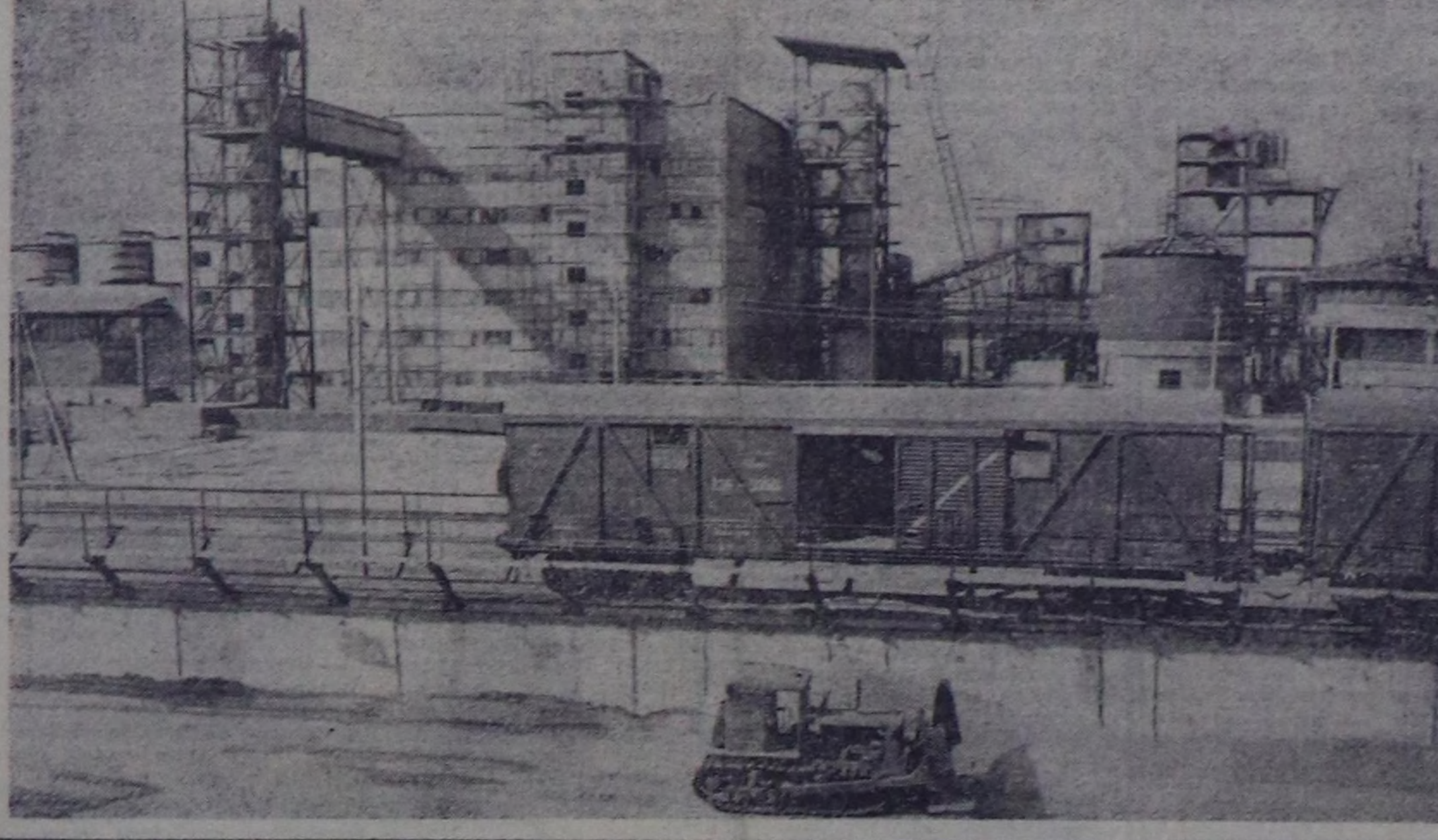
Партия организацияларын ажил-чорудулааң тодарт-
дыр өскө-да бүгү айтырылгарын өтөт-соңгулааң хурал-
дарга бүгү талааң, ханы аналды кыдыр чүгалааң ужу-
руту. Олар коммунистерин талааңдык соңгулааңды
организацияны ажилчы халдыр дөштин хемчегерин, партия
кежигүвү бүрүзү коммунист кичээлдегизин боттун
школа болгаш турар ужуруту. СЭКП-ниң XXIV съездин
ны шийирлерин ажилдала чедипшкенин боттандыра-
рыңче, партия организацияларын ажилчы чаа бедик де-
ныгте көдүрүрөсүн улаанган хемчегерин ол хуралдарга то-
дартып айтыры эркенгү чүгала.

Беш чылдың чаа туугулары

НИКОЛАЕВ ОБЛАСТЬ. Ында туугу турар колхозтар ара-
шык гидропел-дрожжи завод чыл бүрдө малга он муң
топта калдырган доожиниң бүдүрер. Ам технологтуг дерини
иптеп тургулар дооюн турар. Туугулар заводтун
бирин доожон полбрыда ажилгалга кирерин планнаан.

ЧУРКА: заводтун туугула.

К. ДУДЧЕНКОНУ Фотозу. (СЭТА-ның фотозониказы).

Беш чылды — кыска хуусаада

КУШ-АЖЫЛЧЫ ӨӨРҮШКҮС ҮЛЕЖИЛИ

Бригаданың туугуларын-
даа, ботун-даа бижип хавы-
зын ээлеп салган, чамдык
ажылдалааң тур бар. Ажил-ны
салгы-боданы алаантар-
даа бол, өөрүнүң социалист-
тиң чарыш дугайында чүгала-
ны сажыкымын халыктырар.

Оң чүгала херээлөө-хор-
дөөлөт, тоску беш чылдың
панын кыска хуусаада кү-
сүр сорулаа салып ажил-
дар чүвө болгаш, ак-доу-
ракчылар-биле өрткөн чыл-
дарга чарыкчыны уламчы-
лаарыны чүгалааңга кел-
ген. Мурунда алаан чарыш
чоруй, арга соңга, харызаа-
ны үкөйкөсү боттун көрө-
өткө-да болза, ажил-нын
оң маргалааңды үгүдүлөп,
өкүмүрүн катан кыдырар-
ны дүгүрүшкү бол.

Кичини бригаданың кы-
дырар деп айтырып тургу-
туруп келген. Ол айтырым ба-
за-ла шийирлестиниң.
СЭКП-ниң Дээди Совединиң де-
лутаты Сергей Балдырович
Севальбааны бригаданың катан
кыдырар. Олар-даа, бие-
даа улу хемчегерин туугулар-
ны кылып турар болгаш бис.

Ынчалзажок «Шың» солтуну
дамчытыр. Ак-Доурак хоор-
айда чарышче кыдырар
өкүмүрүн ажил-херекке ажил-херек-
тиң кыска-биле тамыш-
тырар мпшак. Кызылдың
12 дугаар кварталында 250
орунут ала-салың туугу
кылып турар бис. Бригад-
аның чедип алыр дөш до-
жон, сагыла-чүрүмү бижы-
лган, били-мергеленип
бедидеринге чүгала сагып са-
лып турар.

Чарыш улам калбарган

Партияның XXIV съездин-
иң көдө ажил-агый ажил-
дакчыларын мурунда са-
гал сорулаалары боттанды-
рар дөш «Тээли» совхозтун
ишкериңиң шүгүчү ажилдал
турар.

Бо чылдың эгезинде бээр
социалист чарышты кал-
гызында-даа дөштин орга-
низааа, оң пөгелдерини
ышкыраткан. Материалдык
шайыралар тысырын кү-
өтүлөт. Чарыштың түш-
лиң чогур уелеринде саада
токса үндүрүп, тышкыче-
рин шайлап, малдары ча-
чыл болу берген. Бо бүгү
ажыл-ишкериңиң бедик көр-
гүлгүлөрн чедип алыр дөш
кызыл ажилдарын хал-
дырар. Оң түшкөндө со-
хозтун бо чылдың өрткөн ай-
ларында будүрүгелер көрү-
лөп бедик болган.

Ажил-агый чүрүгө дөш
саларының чыл планын 105,5
хуу, эйт, сүт дужаарының он
айлар олааңгазын ажил кү-
өткөн, чылдың хуусаа бе-
тинде дужаар сорулааны мал-
чылар салган.

Ушкү кварталдың түш-
көндө бистик совхоз районун
ажыл-агыйларын арамында
социалист чарыштың тил-
лекчиси болуп үнгөн. СЭКП
Бай-Тайга райкомунун бол-
гаш райүүкөмунун шийир
Кызыл туугу бижымын-биле ту-
дуп турар.

Коммунист күш-ажыкчы
Эр-Ханан сүт-бараан ферма-
зының коллективни өрткөн
чылдыг чедипшкенин улам
бижылап, социалист чарыш-
ты мурунку одуруунда
чорбумаш.

Хой ажилы совхозта кол
ажыр. Оон хой олурагы
ажыл-агый ап турар. Ынча-
ны дөштин, партия комите-
ти хойну баш санын өсү-
рер, продуктуг чоруп бе-
дидеринге доктаамал илчээ-
тени салып келген. Ол чам-
дык эки түнөөдө берген.

Бедик көрүгүлөрн чедип
ап турар муштакы хойжу-
ларын саны көтүлөт.

Тыва АССР-ниң адалары
малчыны Салжак Ширинич
Чүдүм чүв баш төрүр хойга
олаштыр 104 хурагынын до-
руктуруп өсүргөн, дужааган.
Бир башта-на 2 килограмм
300 грамм дүгү кыргып ал-
ган. Кызылдангыңа үл-
көргүч бедиктеп, боттун
куж-биле 27 топпа сепенин
көшп алган. СЭКП-ниң Дээди
Совединиң денутады 3. Се-
рер-оол, хойжулар Х. Десни,
С. Калдан, Ч. Чудурукка
болгаш өскө-даа совхозтун
панын олааңгазын кү-
өдиринге биче эвес үзүп
кыргып.

А. Калдар-оолдун удуртка
ны өшкү бригадалык кол-
лективни чүв баш төрүр өш-
күс олаштыр 92 алайы
камыгаан алган. Бригадада
партия болуп калдырылган
ортунада политмасалыг
ажылды өскө-дөш чор-
улап турар. Коммунист бр-

дүзү партияны далаалыт.
«Социалист чарышты ор-
ганизастары улам экиндер
дугайында» СЭКП ТК-ның
доктаамал соңгулааң ажил-
ишкериңиң кабыл-биле та-
нышкан. Чарышта чөгестер-
ниң чылдарының болгаш
экиндериниң хемчегерин
ажылдал кыган. Ону совхоз-
тун дирекцияны, парток,
ажылчы комитет амыды-
ралда боттандыр эгелен.

Коммунист күш-ажыл
дөш ишкериңиң ажил-
агыйда калбарган. Ында 9
бригада, 693 киши кыргып ту-
рар.

Совхозтун ажил-ишкериңи
амыг үдө сорулааң бол-
за, 1971 чылдың панын
олааңгазын хуусаа бетинде
дөш болгаш ажил-агый
дөш, мал кыштааңгазын
тешишкенин чорудар дөш
бүгү күшү өлгө моюндар
болуп.

О. ШИВИТ-ООЛ,
совхозта партия
секретары.

Кыштаглаашкын — хүннүн айтыры

● ТЭЭЛИ. Чаа бот чыл
панын баштайм чылды
«Тээли» совхозтун Эр-Ханан
сүт-бараан фермазы дым эки
көргүлгүлөрн ажилдал тур-
рар. Бо чылдың салгыларын
хей кезин илч бүрүзүлө-не
1500 килограмм сүтү саар
хулааңга. А херек кырында
Салжак Карам он айларда бе-
рин 2271 килограммын, Мо-
гуш Ырыс-1818, Салжак Бад-
1629 килограммын сагган.

— Эрткен чылда ол хире
сүт саар хамалык дөш дөш-
кө-дөш боттун чылда 1600
килограмм бичиле-ле хуу-
саган болгаш—деп, фермада
комсорг Д. Билиштин чүгала-
лар.

Коллектив күрүгө чылда
300 топпа сүт саар турган,
он айларда 263 топпа са-
ган.

Кыштаглаашке мал чөм
сөөтүрү-биле дүжүлгүлөт
малчылар Кара-Сал Чола-
га, удуртка бир аякыру тур-
гуска. Сөөтү хуурааңда аякы-
ру 300 топпа мал чөм кышта-
ларда сөөтүн чедирген.

● ЧАДААНА. Малды хур
кыш ажирымын-биле Чоон
Хомукте «Большевик» со-
хозтун хойжулары кышта-
лашкыне организастыг кир-
ген. Нияти-биле ажил-агый-
ны 11.800 баш хире хой чө-
рө тос кодага кыштаар. Ту-
дугулар Ак-Кара-Сугда бир
кыштагып туткан. Алаа хой-
жу Т. Куулар өлөшкөйгү ки-
ришкен, ол ам чаа кыштада
кожуп чөвө берген.

Ситен бөлөкчөсүнн тала-
зын-биле салары Д. Достай-
оол шыгалар, 30 топпа бе-
леткөп, кыштааңда чедирген
алаа.

Кыштаглаашке мал чөм
сөөтүрү-биле дүжүлгүлөт
малчылар Кара-Сал Чола-
га, удуртка бир аякыру тур-
гуска. Сөөтү хуурааңда аякы-
ру 300 топпа мал чөм кышта-
ларда сөөтүн чедирген.

● РАЙОН-АРЫ. Уду-
Хем шагада «Х Улу хурал»
колхозтун хой 52 нааңа
кыштаар. Бо чылдың 3 чаа на-
жааны туткан, дым хой на-
жаанын септөө. Хойжу-
лардан А. Содоулам, С. Шивит-
оол олар кыштагыларын на-
малдыг септөө бедиктеп,
ам барын хойгулаан. Ан-
дур Содоулам хурааңга бир
лажыны боту турган алган.
Бо малчылар кыштын шы-
галдык эки өрттөр дөш-
кө-дөш буурааңды.

Ф. Оюна удуртка аякы-
ру кыштагылар мал чөм ор-
ганизастыг сөөтүн турар.

Москвага болган чөвүлел хурал

Профсоюздериниң Топ Ко-
митеттериниң республика,
край болгаш область чөвүл-
дериниң төлөөкчүлөрүн
чөвүлел хуралы ноябрь 10-да
Москвага бооп өрткөн. Оон
кыргыздары профсоюз ор-
ганизацияларында өтөттар
болгаш соңгулааңды чоруп
турарының дугайында
айтырылгарын чүгалааң.

ВЦИС-тин секретарьлары
Н. Н. Романов болгаш В. И.
Прохоров олар дөшкөдүлгү
камыгаан.

СЭКП ТК-ның Политбю-
ро жеткүчү, ВЦИС-тин дара-
ам А. Н. Шелепин чөвүлел
хуралга чүвө чүгалааң.

рер дугайында СЭКП ТК-
ның, СЭКП-ниң Министрлер
Чөвүлелиниң, ВЦИС-тин бол-
гаш ВЛКСМ ТК-ның чаала-
ныч халыктыр Бүгү-өшкө-
дөш хой-ныти көрүлгөсүн
чоруп турарының дугайында
айтырылгарын чүгалааң.

ВЦИС-тин секретарьлары
Н. Н. Романов болгаш В. И.
Прохоров олар дөшкөдүлгү
камыгаан.

СЭКП ТК-ның Политбю-
ро жеткүчү, ВЦИС-тин дара-
ам А. Н. Шелепин чөвүлел
хуралга чүвө чүгалааң.

рер дугайында СЭКП ТК-
ның, СЭКП-ниң Министрлер
Чөвүлелиниң, ВЦИС-тин бол-
гаш ВЛКСМ ТК-ның чаала-
ныч халыктыр Бүгү-өшкө-
дөш хой-ныти көрүлгөсүн
чоруп турарының дугайында
айтырылгарын чүгалааң.

ВЦИС-тин секретарьлары
Н. Н. Романов болгаш В. И.
Прохоров олар дөшкөдүлгү
камыгаан.

СЭКП ТК-ның Политбю-
ро жеткүчү, ВЦИС-тин дара-
ам А. Н. Шелепин чөвүлел
хуралга чүвө чүгалааң.

рер дугайында СЭКП ТК-
ның, СЭКП-ниң Министрлер
Чөвүлелиниң, ВЦИС-тин бол-
гаш ВЛКСМ ТК-ның чаала-
ныч халыктыр Бүгү-өшкө-
дөш хой-ныти көрүлгөсүн
чоруп турарының дугайында
айтырылгарын чүгалааң.

ВЦИС-тин секретарьлары
Н. Н. Романов болгаш В. И.
Прохоров олар дөшкөдүлгү
камыгаан.

СЭКП ТК-ның Политбю-
ро жеткүчү, ВЦИС-тин дара-
ам А. Н. Шелепин чөвүлел
хуралга чүвө чүгалааң.

Совет болгаш польша партия, күрүне ажылдакчыларының найыралчы ужуражышкыны

СЭКП Топ Комитетиниң
болгаш СЭКП-ниң Министрлер
Чөвүлелиниң чалаанын дау-
гаар ПКАП ТК-ның Бирги
секретары Э. Герек, ПКАП
ТК-ның Политбюро кежигү-
чү, ПУР-пун Министрлер Чөвү-
лелиниң Даргазы П. Якович,
ПКАП ТК-ның Политбюро ке-
жигүчү, ПКАП ТК-ның сек-
ретары Я. Шидлак, ПКАП
ТК-ның Политбюро кежигү-
чүне калдыт.

ПУР-пун болгаш СЭКП-ни
күрүне гугтары-биле шийир-
лесте аадыр, аэродромга
польша эштерин СЭКП ТК-
ның Чингиз секретары Л. И.
Брежнев, СЭКП ТК-ның По-
литбюро кежигүчү, СЭКП-ниң
Министрлер Чөвүлелиниң
Даргазы А. Н. Косыгин, СЭКП
ТК-ның секретары К. Ф. Ка-
тушев, СЭКП ТК-ның кежигү-
чү, СЭКП-ниң Министрлер
Чөвүлелиниң Даргазының
оралакчысы Н. К. Байбаков,
СЭКП ТК-ның кежигүчү,
СЭКП ТК-ның калдык эрге-
лекчиси К. В. Рукавов.

Польша талааң — ПКАП
ТК-ның Бирги секретары Э.
Герек, ПКАП ТК-ның По-
литбюро кежигүчү, ПУР-пун
Министрлер Чөвүлелиниң
Даргазы П. Якович, ПКАП
ТК-ның Политбюро кежигү-
чү, ПКАП ТК-ның секретары
Я. Шидлак, ПКАП ТК-ның
Политбюро кежигүчүне кал-

дыт, ПУР-пун Министрлер
Чөвүлелиниң Даргазының
оралакчысы М. Игнатьев,
ПКАП ТК-ның кежигүчү,
ПУР-пун Совет Эмгекчилер
элевини З. Новак.

Ужуражышкының кир-
жикчилери Совет Эмгекчилер
болгаш Польша Улуу Респу-
бликаның ажил-агый ажил-
дакчы сагал-олааңгазын эң ху-
рунч солчулааң болгаш,
оша кирешкөөр болза:

— СЭКП ТК-ның Чингиз секретары Л. И.
Брежнев, СЭКП ТК-ның По-
литбюро кежигүчү, СЭКП-ниң
Министрлер Чөвүлелиниң
Даргазы А. Н. Косыгин, СЭКП
ТК-ның секретары К. Ф. Ка-
тушев, СЭКП ТК-ның кежигү-
чү, СЭКП-ниң Министрлер
Чөвүлелиниң Даргазының
оралакчысы Н. К. Байбаков,
СЭКП ТК-ның кежигүчү,
СЭКП ТК-ның калдык эрге-
лекчиси К. В. Рукавов.

Польша талааң — ПКАП
ТК-ның Бирги секретары Э.
Герек, ПКАП ТК-ның По-
литбюро кежигүчү, ПУР-пун
Министрлер Чөвүлелиниң
Даргазы П. Якович, ПКАП
ТК-ның Политбюро кежигү-
чү, ПКАП ТК-ның секретары
Я. Шидлак, ПКАП ТК-ның
Политбюро кежигүчүне кал-

дыт, ПУР-пун Министрлер
Чөвүлелиниң Даргазының
оралакчысы М. Игнатьев,
ПКАП ТК-ның кежигүчү,
ПУР-пун Совет Эмгекчилер
элевини З. Новак.

Ужуражышкының кир-
жикчилери Совет Эмгекчилер
болгаш Польша Улуу Респу-
бликаның ажил-агый ажил-
дакчы сагал-олааңгазын эң ху-
рунч солчулааң болгаш,
оша кирешкөөр болза:

— СЭКП ТК-ның Чингиз секретары Л. И.
Брежнев, СЭКП ТК-ның По-
литбюро кежигүчү, СЭКП-ниң
Министрлер Чөвүлелиниң
Даргазы А. Н. Косыгин, СЭКП
ТК-ның секретары К. Ф. Ка-
тушев, СЭКП ТК-ның кежигү-
чү, СЭКП-ниң Министрлер
Чөвүлелиниң Даргазының
оралакчысы Н. К. Байбаков,
СЭКП ТК-ның

Кызылдың бот-тыынгыр уран чүүл көрүлгөсүндө

БАШТАЙГЫ БОДАЛДАР

Жогжум-шин театрынын көрүктүр залы байырлап минчи кире берген. Сценанын кырында «Кызыл хоорайнын бот-тыынгыр уран чүүл көрүлгөсүнүн киржикчилеринге байыр!» деп бийип каан да-ла. Жюриунун кезигүүнөри оуттарын ээлепкен.

Шеверги кеттиген анык тут сценала үнүп келген. «Революция уламчылап тур» деп шүтүктү көдүрүшкүнүт помчаан соонда, ак-көк хейленеринг оодар үнүп кээп, электрилгитатаралар-биле ойнааш, композитор Кий-перин «Шөлүм-шөлүгөжүм» деп ырызын күөстөкөнөр. Бо-дөргө Кызылдың харылзаа че-ренин коллектининин төдө-лектилери-дир. Оларын көр-

гузгаларинге чамдык эки күү-селделер бар-даа болза, ний-тин-биле олар боттарыннын шыдаар хирезинге чедир бе-леткенип албаан-дыр деп сөз-дөр херек.

Кызыл садынын бот-тыын-гыр артистери алтын көдүр-лүүшкүнүт ойнаа. Композитор Левашовтун «Сибиринин дөлгөмнөри» деп ырызын ний-тирга күөстөкөн. Т. Глад-кованын чыган танышын күө-сеткен соолун болган.

Кызылдың пассажирлер ав-тобүдүрүлгөсүнүн бот-тыын-гыр артистери үстүндө айтыл-ган өөрүндө черле дөргө болган. Оларын эки белетке-нип турганын ийден. Тыва АССР-ини културалынын ал-дарыг ажилдакчы Н. Кон-

стантинов оларын концертин «Мени кий де, Россия» деп ырызы-биле ажиткан. «Күс» болган «Чуртталгам сөз-биле кады» деп ырызын Г. Ур-ванцева эки күөстөкөн, кө-рүктүрлер ийит адыш чаксаан-кыптары-биле ошу паникап турган.

«Болышев» деп шүтүлгө-ди Лановенко калды-даа ил-диништин чокка, бозул-ла коммунистия торгааралы-биле шын, тода аяныч помчаан көрүктүрлөргө улу таала бол-ган.

«Тыва тудат» трестин бот-тыынгыр уран чүүл коллект-ини шырактарын бирөөн болуп ийерен. Оларын көр-гүскөн номерлеринин хей ке-ли черде четинишкенин бол-

ган. Бот-тыынгыр артистер-нин эки ойнаанын аныкта, иди-хевин таарымчылыг бе-леткен алганы көрүктүрлөргө өөрткен. Оларын уран чүүл удуруткучу С. Ржевскийни кызыл ажилдаанын жөри-нин кезигүүнөри демделген.

Кежээкинин 6 шак соонда театрын көрүктүрлер залын чон долдур олурунган. Ол дөргө амилге коллектининин бот-тыынгыр артистеринын оюнуу соотургаар даш чыг-лып келгени ол. Шынап-ла олар чаран көстөмнөри-биле, астра-а оркестринин пина-рыг күөстөкөнөри-биле көрү-ктүрлөргө ийегеин шылап-каннар. Малагы оларын таныш бөлүүнү «Санитария» деп таныштын эки деп санап болур. Мражылдарын эки күү-селдикчилер баа бар бөлүлгөн.

— Штер! Эргим араатар! Эрткен айын 22-нин эрте-нинде даң бажылаа Герма-нияныч фашистери бистин туттулар чөлөгинишкис, улу Совет курувонин элдикти кызылдарын оор бау-биле үрөп кирген-дир.

Салер бүгдө бо дүшкүр-лүг мөлөүн иш хонук бу-рунгар димваан чүе төлө-дө, кийи торелтегеннин мур-нуга фашистин Германия-нын кайи хире букар үлө-диги кылганы билип тур боор силер. Ичылла-лаа тил-ке бистин талаанын, бис-тин шынык олурунган, алы-дуча Совет Эвилеи тилкөр дөргөниге кым-даа чыгынамс.

Эштер! Бо делегейде ам-дылаа Совет Эвилеи бл-де Моол күрүп, бистер то-роониймыз дөт ийлаан со-циалистиг чурттар боол турар бис.

Германияныч гитлержилер чүе-лаа күш чептер. Бис-тин чуталажырымын ишпай олчүмү дилээн күске моортай куудуру-биле ойнаар дөргө-чүе-дир.

Суку чагырганын төдө-лектини, фронтта белек чыр комиссариат кезигүүнү эш Буадагача болууну чу-гаазын дооуун тура, совет улуска, оң мадырлыг кы-амы шеринге кийи бүг-дөмнө берген белек дуа-ламчы болза, гитлерит Германияныч алып тилкөр-гө бистин арат чолпарин кийрен улуз улуз-хууу бо-дур дөргөн чуталаарга, кич-тегилгит динилан орап уа-с димитиг адыш чаксаан-кып-биле уткан.

Узун, суку кара чакыны монгун чакталгаан — ча-галын суйбап орап уженамг харым херөөнө кийи туруп келген.

— Чогум түү боол турарын

Б. КЕНЕШ,
жюри кезигүүнү.

А. МЕЛЬНИКОВТУҢ ФОТОСУ.

ЧУРУКТА: «Тыва туду» трестиниң мражылдар бөлүүнү «Хем» мындагы мрак-та» деп ыры күөстөп турары, солист Валентина Полежаева.

ОЛ КЕЗЭЭДЕ ДИРИГ...

Москва. Коммуна шөлү. СССР-нин Советтик Күш-теринин топ жусейн. Оң бар залында немес фашист экс-лектилерин Москва чамыга мычча шыпканын көрүскөн. Кеаген улустар «Сейшель — III» деп фашист самолёттун бузудуларынын чамыга ды-ка үр тургузар. Ийде «Биче лейтенант В. В. Талалихин-нин Москва чоогунга андара үстүргөн немес бомбардиро-вонинин бузудуу» деп бий-ип каанын кичээтегилеи аа-жок номчулгалаар.

— Дайын эгезонинден бөр дөргөн чед хонук эрткен. Мурунда дүнесер шыкшан ба-на-ла дүвөрчөни көчүгү дү-дүкүп келген. Фашистер па-йысмылаче эөлөчөлгит агаар халдаарынын эгелей берген. Аэродромдун ырак эвексе скардартарын чамалганын дээр чырмыкылынды турган. Дайыннын «Хейкель — III» деп бир бомбардировщик Мос-кваны камгалап турган эл-диниг артиллерияларын оудуга таварышпай эрткен, пайысмылаче чокшулап кел-чылган. Адаа уткуштур ээр-би ийн харамг хидыкчы жуудуучу Виктор Талалихин жуудуу үнүскөн.

Дүниң каралгымз ажит-лап чораап, дайыннын само-лөдунга чокшулап чедин кел-ген. Оту ажилдага бомбар-дировщикке дөргөн. Ол тул-гузукчу дугайында Вик-тор Талалихин мычкар чу-галган: «Бомбардировщиктин оң таламы моторун үрөй адылаан мен. Дайын дедир өргөн, чамалап алган, ужу-п чоруу каап. Мен халдарын уламчылап бар-ла чыткан мен».

Чер кырынга чедир 2500 метр хире чамалап келген бис. Ичын мээ октарын то-ну-п калган. Демги самолётту оң мидай-даа сүрүп болур турган, мынды-даа болза ажит-чок. Ол чалгыс мотору-биле дыка мрамды ужу-п чоруй баргаш, четтирейи барыл болур турган. Чүгө үстүрeri арткан. «Бир эвес мен олзуга-де чалгыс бодум-на болгай мен, а фашист бомбардиро-воникте дөрт кийи болгай» деп бодай тыртып каан мен.

Самолёттун хирүзү-биле фашист бомбардировщиктин «кудурүүн» үзе хактырт-пайн дөш чокшулап эгез-лөн мен. Аравыс чүгө 9-10 метр хире арткан. Мурунда самолёттун куяктыг өз ко-стүп чоруу мынды. Талиты-ла шак ол дүшпа «Хейкель» улуз окурт пүлөмдү-биле от аждаа калкып. Оң таламы

холум ийиш дөш. Мен газ-тай каапкан, хирүзү-биле-даа эвес, а самолёттунун бүтү боду-биле фашист барыл ү-түргөн-ме мен.

Кочугу улуз дааш үнгөн. Мээ самолёттунун дугайла-ры өрү апарган. Дүргөн-ме парашот-биле халааны дөргө боуу берген. Олузунга чып-шыр бийжылап чораан колу-ну чеке каапкан, халык бер-ген мен. 800 метр хире черге парашот часпайн бадым олу-ру мен. Бинар бир таланда мээ самолёттунун барыл уш-кып даажын димпай калш, парашотун чамыкпал меп. Өрү көрүп келгиримге фа-шист самолёт чалбырашталы берген хыш бар чыткан. Уда-наанда ол чамылаш, андара-лып бадм барган.

Дараазында хүн Советформ-биро гитлержи анипанын Москваге халдаарынын дугайында мычкар дамчат-кан. «Доду эвес мөдөкэр баугаар алырга, алды немес самолёт дүжүр аттырган. Бис-тин чидиринге — чалгыс са-молет, ол самолёттун ужу-дукчуу немес бомбардировщи-ки андарага үстүргөн, боду парашот-биле менда чаагай дүжүп келген».

Ол кийи Виктор Талалихин болган.

Сергей УТЕХИН,
Москва камгалаанын кижикчын.

Дүнеси демсөө! Ийдыг чү-е укар чүүл чоотугуну ту-руп корбоо. Ол-да хүн эр-сидим ужудукчуу Совет Эв-илеинин. Мадыры деп атты тымсыкан. Харым чуталаага Талалихин мычча дөш:

— Москва — мээ тортут-пен хоорайм. Мен маңа оу-п келген мен, маңа ком-сомолга кирген мен. Москва комсомолтунун пүтүлгө-сү-биле хидыкчы жуудуучуларын шергит школаын дооскан мен. Совет курувонин пайысмы-лаи оңе штер-биле кады камгалаар аас-кежи таварышканын чоргаарлап-дыр мен.

Балык экирий бөри билек Талалихин баа калп аэро-дромге элп келген. Москва чоогунга агаар тулчууку-нарынга киржин, дайыннын дөрт бомбардировщик чок кылган.

Талалихинин мадырыг чорчу өсөлөргө үлөтөр-чике апарган. Москва чоогуну агарыга хидыкчы жууду-чугар В. Киселев, А. Катрич, М. Родионов, А. Печеневский, Н. Шумилов болган өске-даа хой жуудуучулар таранна-кынын ажилдааныр.

Сергей УТЕХИН,
Москва камгалаанын кижикчын.

Чон ортузунга газты озал-ондак чокка ажыглаарын тайылбырлаарынын шалыпчы айын республиканын бүгү газ ажыгдал черлери чорудуп турарын «Тыва газ» бүдүрүлгө эргелели дыңдадып тур.

СУГ ИЗИДЕР МУРМУНДА ЫШТЫ ҮНДҮР ТЫРТИП ТУРАРЫН ХЫНАЧАР	СУГ ИЗИДЕР КОЧАЛДЫ БЕДИКТЕШ кырынга салынар	ГАЗ ЧЫТАЛЫ БЕРЗЕ: ЭЛЕКТРИ ХЕРЕКЕДЕРИ СЕРЕНГЫ, ТААКПЫ кыпсып БОЛБАС ЫЧКААДА ДОЛДАНА	ГАЗ ТА ТИП КААН ХЕРЕК- СЕДЕРНИ ХАЙГААРА ЧОККА АКТИВНА	ГАЗ ХЕРЕКСЕЛ — ДЕРИН АЖЫЛААН СООНДА КРАН- НАРЫН ДУНАНА
--	---	--	---	--

Эштер! Газты ажыглаарынын дүрүмнөрин шыгы сагыры — озал-ондакты үндүрбөзүнүн үн-дөзини!

РЕДАКЦИЈАНЫН
АДРЕСИ:

Бизда, Шетинкин-Бравченко кулмучу, бажы № 3. ТЕЛЕФОННАРЫ. Редакторун 24-63, редакторун оралкыларын болган пропаган-дизинин 35-24, харымсалгалы секретарын 23-35, партияга ажилгаар кылганын 37-13, култура калганын 23-34 көзө азыл-эгий калганын 21-47 үлөтүр калганын 22-64, чага баа совет гурчугу калганын 41-27, информация калганын 20-60, букалганын 31-75, корректорларын 27-41. Солуу келбей барганга 32-75 телефонго жангар.

Тыва АССР-ин Министрлер Чөвүлөсүнүн чамыла Тыванын ном үндүрер черинин республика типографиясы (Кызыл, Шетинкин-Бравченко кулмучу 1.).

ТС-00491.

1941 чылдык чайы. Арат-тын революциянын 20 чыл оюну бажы-лаамы чокшулап орап. Чайты чаагай үе хирезинде ол чай улуска мынды-ла көчүгү эки эвес турган.

Омгого сумузууң ара-тары, оң ийитден 8 ду-гаар арбанын чону, хурап кылар дөш хүн — чеди ай-нын 6-нын хүнүндө, арбаа дөргөзүн өңгө болчакшаа чүе дөт, хары утга чыгыш келгенер.

Кызыл бажылардан кылган сумка чүктөн алган, 30 ажит хар хире күдөр кара эр туруп келген.

Эрткен ол дайынга орус неши сарыг баштыг, моол неши кара баштыг хой чүс оолдарын амы-тымын чарылап билип бис. Олар шүтү бисти дөш, анык чалыс назамыс оскунгарлар болгай — дөш, чөдүргөзүн, улуз тыгаш, адылче кылап чоруйан.

Чаз-ла чамыла чаран өрт чөкөтөр бүргөзө вогаал покар хевис дөт черге хура-лап олурган кижилер ол хер-өөнө кижилер соондаа ко-руп, «Бадам бөдүл өң чуту-ла чорукка мувар эргизип шла-дын мурун келгеннин ужуру бо-дур» — деп чутала-жып орапкан.

Суку чагырганын төдө-лектини, арбаа дөргөзү бо-лш хурап дөргөзү суму-зунга, чер-чуртуга адара-жаан эл-пе эки малчы кийи чүе чуталаанын оорун тургаар.

Бадам эргизип шигалып хураалаа улузуг чамы-га чедип эргизип: «Мен бо улаада эргизип шигалым бөлөдөр он айтса, он муң торотто бөлөккө берил. Мээ эргизип шигалым салер бүгдө шүтү билер болгай силер. Бо дөргө каады-даа таварылаа муңга ээин кабас мал боор. Бодам нө-рө, дайынчы кижээ шак-ла мынды мал болза чогул-чак боор» — деп чуталаан.

Малчы херөөнө Эгелвин Бадамнын соода хей-ле кийи сеткилин хамымында чуталаан, советтик Кызыл шеринге бүгдө херектиг чүдүлери харам чокка дуа-лар күзөли илердин, кийи болган то-хөн, айт, хой, он-ку, алгы-көп дөш дык хей сааныг белектерин бижетев-ер.

1941 чылдан алды айым 22-де болган Моолдун Арат-тын револютул панымын Топ Комитетинин. Моол арат-республиканын Бече Хурап, Президиумуну болган

Гедатор В. С. ШАРАВИН.

КИНО

НОЯБРЬ 12-ДЕ

«НАЙРАЛ» «Кеминг хе-рек истребительн инспекту-ру» 11.50, 13.40, 15.30, 17.20, 19.10, 21.00, 23.00 шактарда.

КАА-ХЕМ: Киночымын 10, «Монге төлөтөр» 15, 16.50, 18.40, 20.30 шактарда.

«ПОНЕР» «Тобато ула-дымышканы өскөргө» 9, 10.50, «Магаалы чүдээр» 12.40, 14.30, 16.20, 18.10, 20.00 шактарда.

«ВОСТОК» «Балдинмес за-ла» 15, «Клар-Мартиниян о-лу» 16.50, 18.40, 20.30 шактар-да.

«ЭНЕРГЕТИК» КУЛЬТУРА БАЖЫНЫ: «Офицерлер» 18.30, 20.30 шактарда.

КОМПЛЕКСНИ ЭКСПЕ-ДИЦИОННИ КУЛЬТУРА БАЖЫНЫ: «Казимир» 18.30, 20.30 шактарда.

1972 чылдын солун, журналдары январь 1-ден эгезип алыры-биле чагыдарынын хуузаан бо чылдын ноябрь 25-те доостур дөргөн республиканын «Союзпечать» агенттеди дыңнадып тур.

Боттарында эргежөк чугула солун, журналдарын чагы-дып алырыңче далазынар!

РЕССОЮЗПЕЧАТЬ.

СТЕПЕ ВИДЕНИЯ

НОЯБРЬ 12-ДЕ

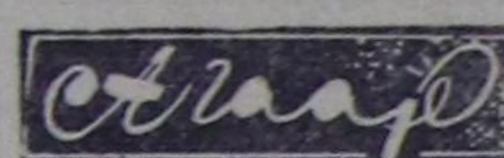
МОСКВАДАН 17.40 — «Совет мөдөкөр. 17.50 — «Мадырыг чорун». Москва камгалаанын 30 чы-лынга турускаатан телеа-малы. Совет Эвилеинин ийн даймыр Мадыры армия генералы П. И. Батов дамы-дылганы чорудар. 18.20 — Ос-тавкинде байырлап кежээн.

КЫЗЫЛДАН 19.25 — Телемөдөкөр (ты-ва мыла). 19.55 — «Сверскийн чериде». Документалдыг фильм. 20.05 — «Улусту

Дамчыдыта. 20.35 — Телемөдөкөр (орус дыла). 20.45 — Ленинградтын бир куудурунун дугайы-да документалдыг фильм. 20.55 — Бот-тыынгыр уран чүүдүгү концерт.

МОСКВАДАН

21.30 — Бут бөмбүү. СССР-ниң чешинида. «Динамо» (Тбилис) — «Спартак». Тби-лисден дамчыдыта. 23.15 — «Ев. Информатив програм-ма. 23.45 — 01.05 — «Ак дүе-лер». Уран-чезен фильм.

Бөгү республикага шокар булуттар, чабас. Барым уламышканын хаттын дүргөн секунда 7-12 метр

Дифтерия — халдавырлыг аарыг

Дифтерия бичи уругтарга аймалды. Оң шөргө килер демектери: аарыг уруг шагырар, оң боотазы кызыл, аажок тодур, тынаны бергенд бөр, дүмчү суз төөтүн өгөтөр.

Дифтерия чүрөккө дөштер, аарыг уруг тырта бөр. Ук аарыг боотаста дөшкөдө бичи уругтун тынмын бач-дын, амы-тынга халдап болур.

Аараан уругта дифтерияга удуу дор-дараан эм шыкыртыр херек. Бо аарыг уругтун амы-тынында аймалдыг деп чүе-ни утапай, далажыры чугула.

Аарыгын бөш удуу чайладыр дөш камгалаа шыкыртыр-кынын тогуру өйүлө кылдырткан.

Дифтерия деп аарыгын бичи-да сөзүгит демектерин эскериптер дөргөн эмчини чалаар.

РЕСПУБЛИКАНЫН САНИТАР-ТЫРЫДЫШКЫН БАЖЫНЫ.

Солун неделяда
6 катап үнөр